

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

**УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ:**

МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

Рівне – 2023

ББК 83

УДК 82

Українська література в культурологічному аспекті: матеріали науково-практичного семінару / ред. кол. О. Кирильчук, М. Крупка. Випуск III. Рівне : РДГУ, 2023. 33 с.

Матеріали збірника присвячені науковому осмисленню актуальних проблем українського літературознавства – феміністичним та постколоніальним студіям. Основу видання склали результати досліджень здобувачів вищої освіти філологічного факультету РДГУ, які були напрацьовані в межах діяльності проблемних груп кафедри української літератури («Постколоніальні стратегії української літератури XIX – XXI ст.», «Українська література у феміністичній проєкції») і апробовані під час роботи науково-практичного семінару «Українська література в культурологічному аспекті» (Рівне, 04 грудня 2023 року).

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 13 від 27 листопада 2023 р.)

Редакційна колегія:

КИРИЛЬЧУК О. М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М. А., кандидатка філологічних наук, доцент.

За зміст матеріалів і правильність цитування відповідальність несе автор

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

*ЗМІСТ**ДЕЙНЕКА ГЕОРГІЙ*

Постколоніальна проєкція історичного детективу
Богдана Коломійчука «Готель “Велика Пруссія”».....4

КОВАЛЬЧУК АННА

Збірка Сергія Жадана «Вогнепальні й ножові»
як симбіоз біблійних сюжетів та філософських роздумів.....7

КОЛОМИС КАТЕРИНА

STEAM-навчання української літератури в школі.....11

МИРОНЧУК ІРИНА

Постать жінки-митця у творчості Оксани Забужко
(за повістю «Інопланетянка»).....15

НАКОНЕЧНА НАДІЯ

Свідомість дівчини-підлітка у мистецькій практиці Ірини Мацко
(за повістю «Перехідний вік моєї мами»)19

НАУМЧУК ІЛОНА

Моделі характеротворення фемінних персонажів у романі
«Купальниця» Галини Вдовиченко: постколоніальний аспект.....22

СЕРГІЙЧУК АННА

Жіноча рецепція війни у романі Гаськи Шиян «За спиною».....25

ШОЛОТА СОФІЯ

Переосмислення конфлікту батьки-діти у художньому просторі
сьогодення (на прикладі збірки «Мама по скайпу»).....30

STEAM-НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

Постановка проблеми та її актуальність. Навчання української літератури відповідно до Концепції «Нова українська школа» вимагає сучасних підходів та науково обґрунтованої стратегії. Одним із інноваційних напрямів в освітній політиці розвинених країн світу є STEM-освіта, яка підсилює акцент на здобутті ключових компетентностей. Природничо-науковий компонент в чинній навчальній програмі «Українська література» представлений «математичною» та «компетентністю в природничих науках і технологіях» [7]. В Україні STEAM-освіта реалізується в ЗЗСО, щодо навчання української літератури є практика її відокремленого вивчення від природничих дисциплін. Це обмежує учнів у розвитку творчого мислення, аналітичних навичок, здатності застосовувати отримані знання в реальних життєвих ситуаціях. У системі вивчення української літератури STEAM-освіта відкриває можливості для формування світогляду людини. Реалізація провідного принципу STEM-освіти – інтеграції, дозволяє оновити методологічні засади, зміст, обсягу навчального матеріалу, «технологізувати» процес навчання, формувати навички розв'язання складних практичних проблем, критичного мислення, організаційні та комунікативні здібності, вміння оцінювати проблеми та приймати рішення, готовність до свідомого вибору, фінансову грамотність, цілісний науковий світогляд, математичну та природничу грамотність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні засади навчання за STEAM-підходами у шкільному навчанні обґрунтовано вченими: В. Андрієвською, С. Бабійчук, М. Левченко, Ю. Свідерським та ін.; у навчанні української літератури – С. Ганабою, С. Раєцькою, М. Григоренко та ін. [1; 2; 3; 4; 6], які підкреслюють, що STEM-освіта як міждисциплінарний підхід спрямований на розвиток пізнавальних навичок учнів, креативності, вміння розв'язувати проблеми. STEM-метод сприяє зацікавленню літературою, розвитку інтересів учнів у науках фізико-математичного циклу; вдалим прикладом інтегрування STEM у гуманітарні дисципліни є метод проєктів. У статті використовували дослідження Н. Романишиної [5] про напрями взаємозв'язку математики і літератури через інтеграцію цих предметних галузей, інтериорізацію змісту літературної і математичної діяльності школярів. Термін «STEM-освіта» виник в освіті США, тому для реалізації STEM-освіти в Україні спираємося на досвід і підходи зарубіжних дослідників: американський фахівець із інтеграції мистецтв і STEAM-освіти Ж. Якман, вважає, що «акронім STEAM» відображає співвіднесення різних тем в предметних сферах між

собою і реальним світом. С. Райлі обґрунтовує поняття «STEAM» як «комплексний освітній підхід до навчання», що використовує природничі науки, технології, інженерію, мистецтво і математику як «точки доступу» для керівництва запитами учнів на засадах діалогу та розвитку навичок критичного мислення.

Формулювання мети та завдань статті: проаналізувати та систематизувати знання про STEAM-підхід в навчанні української літератури, визначити його вплив на формування STEAM-компетентностей учнів, включаючи аналіз, оцінку, розробку моделі навчання, орієнтованої на інтеграцію наукових знань в уроки української літератури.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. STEM-освіта - це «низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять» [4]. Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент у поєднанні з технологіями. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін. З-поміж варіантів терміну для навчання літератури більш відповідний: STREAM = Science + Technology + Reading + Writing + Engineering + Arts + Mathematics (природничі науки, технологія, читання, письмо, інженерія, мистецтво, математика) [6]. STEAM використовує мистецтво, що дозволяє учням розвивати та використовувати технічні навички, природно вбудовані в гуманітарні предмети. Впровадження мистецтва в STEM дозволяє учням пов'язувати свою роботу в класі з проблемами реального життя, відкривати нові захоплення. Важливою рисою STEAM є міждисциплінарність, відображена в розробці навчальних планів, освітніх програм і організації навчального процесу [3, с. 74]. Міждисциплінарний підхід важливий через свою здатність вчити розглядати проблеми та завдання із багатьох різних ракурсів, використовуючи джерела різних наукових дисциплін та мистецтва, що веде до систематичних зусиль щодо інтеграції альтернативних поглядів у єдину або цілісну рамку аналізу [2, с. 62].

Із сучасним станом викладання української літератури в школі пов'язано чимало труднощів. З одного боку, дистанційне навчання, використання сучасних технологій надають доступ до якісних навчальних матеріалів, підвищення рівня інтерактивності уроків. З іншого боку, дистанційне навчання має недоліки: втрата можливості особистого спілкування, дискусії у класі. Складність для учнів становить аналіз літературних творів.

Чинна програма з української літератури дає можливості для впровадження елементів STEAM-освіти на уроках. Один із ключових аспектів STEAM-підходів в українській літературі – проєктна діяльність, яка базується на виборі чи створенні проєктів, пов'язаних із художніми творами. Застосування методу STEAM-проєкту передбачає інтеграцію

різних предметів. Українська література вивчається разом із предметами, такими як історія, соціологія, мовознавство, математика тощо. Наприклад, проєкт «Технології виготовлення козацької шаблі» допоможе учням 5 класу засвоїти STEAM-компоненти науки та інженерії, досліджуючи матеріали та технологію виробництва козацьких шабел, а також проєктуючи новий тип козацької шаблі з використанням передових інженерних рішень, розвине їхні здібності у науці та технології (за повістю З. Мензатюк «Таємниця козацької шаблі»). Математично-літературний проєкт «Бухгалтерія Герасима Калитки» у 8 класі сприятиме розвитку математичних навичок учнів під час вивчення драми І. Карпенка-Карого «Сто тисяч». Він допоможе учням краще зрозуміти фінансові аспекти твору та навчить використовувати математичні розрахунки для аналізу фінансових операцій. Проєкт «Віртуальна реконструкція хати Івана» (за новелою В. Стефаніка «Камінний хрест») підвищить інтерес до літератури та сприятиме розвитку технологічних навичок учнів, включаючи роботу з віртуальною реальністю та технологіями інтерактивної презентації. Особливою формою STEAM-навчання є інтегровані уроки, спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків, формуючи в учнів цілісного, системного світогляду.

Висновки. Освітній процес з використанням STEAM – нова система освіти, коли знання переходять у вміння та навички, особистісне зростання, перспективу успішного життя, що відрізняє STEAM навчання як інноваційне від традиційного.

Перспективи подальших досліджень передбачають співпрацю науковців ЗВО та освітян загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів із метою впровадження найкращих зарубіжних практик у STEAM-навчання різних предметів, зокрема рідної літератури в Україні.

Джерела:

1. Ганаба С. Упровадження елементів STEM-освіти на уроках літератури через проєктно-дослідницьку діяльність. *Вісник інституту розвитку дитини*. Серія: філософія, педагогіка, психологія. 2013. № 29. С. 5-11.

2. Григоренко М. Використання STEAM-підходу в навчальному процесі з української літератури в контексті сучасних викликів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 28. С. 62-66.

3. Левченко М. STEM як стратегія освіти XXI століття. *Рідна школа*. 2020. № 2. С. 74-76.

4. Раєцька С. STEM, STEAM, STREAM-освіта – крок у майбутнє. Використання STEAM-проєктів на уроках української літератури як запорука успіху в навчанні. *Педагогічні обрії*. 2022. № 1. С. 24-26.

5. Романишина Н. Педагогічний потенціал шкільного курсу української літератури у формуванні математичної компетентності. *Природнича освіта і наука*. 2023. № 2. С. 18-24.

6.Свідерський Ю. STEM-освіта. Гуманітарний аспект. URL: <http://elar.ippo.edu.te.ua:8080/bitstream/123456789/4572/1/060.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

7.Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://www.mon.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2023).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ:

матеріали науково-практичного семінару

Упорядкування
та наукове редагування
Олександр КИРИЛЬЧУК
Мирослава КРУПКА

Комп'ютерна верстка та макет
Олександр КИРИЛЬЧУК

Українська література в культурологічному аспекті: матеріали науково-практичного семінару / ред. кол. О. Кирильчук, М. Крупка. Випук III. Рівне : РДГУ, 2023. 33 с.

ББК 83
УДК 82

Формат 60x84.
Гарнітура Times New Roman Cyt.
Умовн. друк. арк. 1,8